

Список використаної літератури.

1. Гавриловська, К.П. (2020) *Модель BASIC Ph у роботі психолога*. Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України [українською мовою].
2. Корольчук, О.Л. (2016) *Посттравматичний стресовий розлад як новий виклик сучасній Україні*. Державне управління [українською мовою].
3. Михайлов, Б.В. (2014) *Посттравматичні стресові розлади*. ХМАПО [українською мовою].
4. Турецька, Х.І. (2016) *Психотерапія ПТСР в учасників бойових дій із застосуванням імагінативних технік*. Психологія і особистість [українською мовою].

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СЕНСОРНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ

УДК 159.9:37.013.77: 159.922.76–056.34

Драченко Вікторія Василівна,
Кандидат педагогічних наук, викладач кафедри психології
Мороз Ірина Олегівна,
студентки спеціальності 053 «Психологія»

Анотація. У статті аналізується наукові дослідження проблеми особливостей сенсорної сфери дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектру, як важливого напрямку корекційної педагогіки.

Ключові слова. Дошкільний вік, сенсорна сфера, аутичний спектр, сенсомоторний і пізнавальний розвиток.

Актуальність дослідження. Процеси реформування спеціальної освіти в Україні вимагають від сучасної психологічної науки пошуку нових теоретичних засад та оптимальних шляхів розвитку та формування особистості дітей з порушеннями психофізичного розвитку, зокрема й дітей із аутичним спектром. Необхідно відзначити, що діти з розладами аутичного спектру, окрім проблем із соціалізацією, комунікативним розвитком і

стереотипною поведінкою, як правило, мають проблеми і з порушенням сенсорного розвитку. Внаслідок порушення в сенсорній сфері дітям з розладами аутичного спектру навчатися традиційно майже не вдається. Найбільш актуальною дана проблема для дітей дошкільного віку, тому що ця категорія залишається неохопленою, насамперед, для психолого-педагогічних працівників. Розвиток сприймання і формування уявлень про властивості предметів (форму, колір, величину, положення у просторі, запах, смак та ін.) починає формуватися у ранньому дитинстві, це і є сенсорний розвиток. Сприймання предметів і явищ є базовою основою для знайомства із навколишнім середовищем, тому сенсорні здібності є фундаментом подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Слід зазначити, що вивчення дітей з різними проявами аутичних порушень, було спрямовано, переважно, на дослідження питань ранньої діагностики і корекції порушень психічного розвитку В. Башина, Д. Давсон, Є. Іванов, Д. Ісаєв, І. Костін, Д. Мансон, А. Чуприков. Особлива увага приділена розробці ефективних шляхів корекції розладів психічних сфер: емоційно-вольової, особистісної та пізнавальної О. Аршатська, І. Мамайчук, Т. Скрипник, В. Тарасун, Г. Хворова, Д. Шульженко.

Особливості сприймання дітьми з аутизмом сенсорних подразників вивчали Дж. Айерс, Н. Керре, У. Кісслінг, Б. Рімланд, Ч. Шерінгтон та ін. Водночас, українські науковці Н. Базима, Т. Скрипник, Г. Хворова та ін. досліджують вплив сенсорного компонента на становлення дітей з аутизмом та їх подальший розвиток.

Сенсорний розвиток вивчало багато науковців, зокрема: Л. Венгер, В. Зінченко, В. Мухіна, Н. Сакуліна, О. Усова, Є. Фльоріна та ін. Про вплив сенсорного розвитку на процес розвитку та навчання дітей писали О. Декролі, Я. Коменський, Г. Костюк, М. Монтессорі, С. Русова та ін.

Мета наукової публікації – здійснити теоретичний аналіз психологічних особливостей сенсорної сфери дітей дошкільного віку із аутичним спектром.

Завдання статті:

1. Узагальнити теоретичний матеріал з проблеми дослідження.
2. Визначити психологічні особливості розвитку сенсорної сфери дітей дошкільного віку розладами аутичного спектру.

Методи дослідження – аналіз психолого-педагогічної літератури з обраної проблеми, систематизація та узагальнення отриманої інформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розлади аутичного спектра зустрічається у людей всіх національностей, культур, релігій та соціального походження. Діти, які страждають від аутизму, живуть з цим захворюванням усе своє життя. Даний розлад вражає не тільки психічні функції (мову, інтелект, мислення), а й відбивається на сприйнятті дитиною цілісної картини світу. Основна проблема аутизму полягає в нерозумінні, не сприйнятті людиною подій, що відбуваються навколо неї.

Розлади аутичного спектра – це сукупність розладів, які відзначаються дефіцитом спілкування та соціальної взаємодії. За останніми даними, РАС зустрічається у 1 з 59 дітей. Саме тому аутизм вважається не хворобою, а розладами, які впливають практично на всі аспекти життя людини. Згідно з міжнародною класифікацією хвороб (МКХ-11), яка наразі діє в Україні, **аутизм** відносять до загальних розладів психологічного розвитку (F84) (Бочелюк, В., Панов, М., & Спицька, Л., 2022).

В своїх роботах С. Ю. Конопляста виокремлює загальні особливості емоційного стану дитини з аутизмом: «відчуженість, стурбованість, тривожність, напруженість, індіферентність, періодичні «занурення в себе», запізнення формування емоцій, слабкість або надмірність їх вираження, слабкий емоційний відклик, труднощі з викликанням емоційної реакції, зараження емоцією дорослого, страхи, відсутність інстинкту самозбереження» (Конопляста, С.Ю., 2014).

Формування сенсорної пізнавальної здатності дітей дошкільного віку відбувається в довготривалому процесі розвитку сенсорного пізнання з моменту народження дитини.

Т. Ткачук визначає сенсорну діяльність як самостійну, активну діяльність дитини, зумовлену необхідністю вирішення в тій чи іншій ситуації поставленого перед нею пізнавального завдання, спрямованого на пізнання навколишньої дійсності. Ладивір вважав пізнавальну активність якісним маркером активності, властивостей особистості, готовності до пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку (Ладивір, С. О., & Стадник, Г. А., 1990).

І. Гудим зазначав, що сенсорний інтерес породжує активність, а підвищення активності посилює і поглиблює пізнавальний інтерес, тобто цей процес є двоспрямованим. Ознака активності як риса особистості виводиться з різних запланованих видів діяльності (Ладивір, С. О., & Стадник, Г. А., 1990).

Загальними особливостями сприйняття у дітей з РАС є периферичне сприйняття, гіперчутливість, підвищена чутливість до відчуттів, пролонгована обробка інформації, фрагментарність сприйняття, плутанина в судженнях про основну та другорядну інформацію.

За результатами дослідження О. С. Нікітської, нездатність встановлювати соціальну взаємодію і підтримувати контакт з оточуючими без явного психологічного дискомфорту, при цьому відсутність або зниження потреби в спілкуванні, підвищене прагнення уникати контактів і готовність не спілкуватися в майбутньому спричиняють характерні труднощі у сприйнятті інформації та розумінні комунікативних ситуацій. Своєчасне надання допомоги в оволодінні навичками взаємодії з оточуючими та подоланні страху взаємодії залежить від успішного формування загальних навичок спілкування. Від цього залежить успішне формування загальної пізнавальної діяльності, особистості аутичної дитини, її соціалізація та інтеграція в соціальне середовище (Конопляста, С.Ю., 2014).

Мамайчук І. І. розкрила специфіку сприйняття у дітей з РАС та його вплив на функціонування інших психічних процесів і поведінку. Діти з

аутизмом демонструють виражену підвищену чутливість до сенсорних стимулів (гіпрестезію), що чітко проявляється в їхній поведінці (наприклад, затуляють вуха при гучних звуках, мружаться при яскравому світлі). Однак ці явища можуть не спостерігатися в емоційно значущих для дитини ситуаціях. Таким чином, перцептивна готовність аутичних дітей визначається емоційною значущістю сигналів навколишнього середовища, які вони сприймають (Конопляста, С.Ю., 2014).

Спотворена переробка сенсорної інформації в перцептивних процесах дітей з РАС проявляється не тільки в дефіциті перцептивної готовності та емоційної вибірковості, але й у недорозвиненості об'єктивності, інваріантності та узагальненості сприйнятого сигналу. Загалом діти з РАС правильно сприймають реальні об'єкти і правильно їх називають.

Порушення сприйняття можуть значно ускладнювати розвиток інших психічних процесів у дітей з РАС. Вони мають полімодальний характер і зачіпають основні механізми формування сприйняття. Як було визначено раніше, викривлене сприйняття різних модальностей впливає на поведінку дітей. Спотворене сприйняття модальностей впливає на поведінку дитини в усіх аспектах життя. Таким чином, у дітей з РАС виникають небажані, а іноді й необґрунтовані поведінкові проблеми, безпосередньо пов'язані зі сприйняттям. Типові поведінкові проблеми у таких дітей включають порушення сну, само- та зовнішню агресію, стереотипи та деструктивну поведінку.

Висновки. Таким чином, будь-яке порушення сенсорної сфери може відбитися на діяльності і поведінці дитини, а як наслідок на успішності її соціалізації у дитячому колективі. Наукові дослідження в цьому напрямку відкривають додаткові можливості для сенсорного розвитку дітей дошкільного віку з аутичним спектром і сприяють інтеграції дітей у суспільство.

Перспективи подальших досліджень. Полягатимуть в емпіричному дослідженні сенсорної сфери дітей дошкільного віку з аутичним спектром.

Список використаної літератури.

1.Бочелюк, В., Панов, М., & Спицька, Л. (2022). Класифікація розладів аутичного спектру. *Перспективи та інновації науки*, (9 (14)). [українською мовою].

2.Конопляста, С. Ю., & Косинкіна, В. О. (2014). Особливості емоційної сфери аутичних дітей. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, (28), 281-285. [українською мовою].

3.Миронова, С. (2010). *Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 264 [українською мовою].

ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТІВ У МОЛОДИХ СІМ'ЯХ

УДК 159.922

Зубко Альона Василівна,
*студентка спеціальності 053 «Психологія»,
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

Анотація. *Стаття присвячена проблемі дослідження особливостей виникнення конфліктів у молодих сім'ях. Проаналізовано поняття «конфлікт» в сучасних психологічних дослідженнях. Розглянуто особливості психологічних чинників і природу виникнення конфлікту в молодому подружжі. Виявлено причини, за яких виникають конфліктні ситуації у молодих сім'ях.*

Ключові слова: *сім'я, конфлікт, причини конфліктів, молода сім'я, сімейні конфлікти.*

Актуальність дослідження. Сім'я – основа держави, оскільки рушійною силою життя є взаємини між чоловіком і жінкою. Будучи одним з основних інститутів суспільства, першою сходинкою соціалізації людини, сім'я розвивається та видозмінюється разом із навколишнім світом, по-своєму